

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی

تأثیر آموزش راهبردهای شناختی و

فراشناختی بر یادگیری و یادداری دانش آموزان پایه دوم

استاد راهنما :

دکتر محمدحسن امیر تیموری

استاد مشاور :

دکتر داریوش نوروزی

استاد داور :

دکتر محمد رضا نیلی

پژوهشگر :

سمیه اسکندریان

دی 90

تقدیرم به ساحت مقدس و ان عصر عجل العدم..

و سپس تقدیرم به دو شرح روشن در دل و جازم

پدر و مادرم

که هر آینه بار و خدقن خویش درس ز یریدن بر من آم و ختند.

بارپاس از

استاد گرانقدرم، جناب آقای دکتر امیر تیمور، جناب آقای دکتر نوروزی که در سید استاد راهنما و مشاور در

این امر خطی مرهم برای کبر بودند و هم چندین بار پاس از جناب آقای دکتر زینلی که داوری این پژوهش را به عهده

داشتند و در پایان از همه مروری استام، جناب آقای ناهنجی دور که در تمام امور و پیشه های مناصب مرهم بودند

کمال تشکر را دارم.

چکیده

پیشرفت های عصر جدید اهمیت یادگیری را بیش از پیش برجسته ساخته است و هم چنین این اهمیت یادگیری ؛ خود بیش از قبل آموزش راهبردهای یادگیری (شناختی و فراشناختی) را می طلبد. لورنجر (1994) معتقد است که میزان موفقیت دانش آموزان در تکالیف یادگیری بستگی به کاربرد موثر راهبردهای یادگیری دارد. کاربرد راهبردهای یادگیری اعم از راهبردهای شناختی و فراشناختی در خلال یادگیری می تواند فرآیند یادگیری را تحت تاثیر قرار دهد. از این رو هدف از پژوهش حاضر بررسی تاثیر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری و یادداری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس ریاضی، فارسی و علوم شهرستان بهارستان می باشد. نمونه پژوهش شامل 50 نفر بود که به صورت تصادفی انتخاب و به دو گروه کنترل و آزمایشی تقسیم شده بودند. ابزارهای پژوهش شامل پیش آزمون - پس آزمون یادگیری و پس آزمون یادداری می باشد. بعد از اخذ پیش آزمون از گروهها، راهبردهای شناختی و فراشناختی در غالب 15 جلسه به دانش آموزان گروه آزمایش آموزش داده شد. سپس آزمون یادگیری و چندی بعد آزمون یادداری از دانش آموزان به عمل آمد، تا تاثیر این آموزش را بر یادگیری یادداری دروس تدریس شده در بازه زمانی بعد از دوره آموزشی سنجیده شود. در نهایت پس از تحلیل توصیفی و استنباطی داده ها این نتایج بدست آمد که بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنادار در نمرات یادگیری ریاضی و یادداری ریاضی، نمرات یادگیری علوم و یادداری علوم، نمرات یادگیری فارسی و یادداری فارسی وجود دارد و گروه آزمایش در پس آزمون های یادگیری و یادداری عملکرد بهتری نسبت به گروه کنترل داشته است. پس از تبیین پیشینه پژوهش این نتیجه قابل درک است که آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری و یادداری دانش آموزان پایه دوم در درس ریاضی، فارسی و علوم تاثیر مثبت می گذارد. لذا باید بر آموزش این راهبردها در دوره ابتدایی توجه ویژه ای واقف گردد.

واژگان کلیدی: راهبردهای شناختی، راهبردهای فراشناختی، یادگیری، یادداری، دانش آموزان، ریاضی، فارسی، علوم

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات پژوهش

10	مقدمه
11	بیان مسئله
13	اهمیت ضرورت پژوهش
14	اهداف تحقیق
14	فرضیه های تحقیق
15	متغیرهای تحقیق
15	تعریف مفاهیم تحقیق
۱۵	تعریف نظری:
۱۶	تعریف عملیاتی:
18	مقدمه
19	یادگیری
۲۱	نظریه های یادگیری
۲۱	دیدگاه کارکرد گرایی:
۲۳	دیدگاه تداعی گرایی:
۲۴	دیدگاه شناختی:
۲۶	دیدگاه عصبی - فیزیولوژیکی:
۲۷	دیدگاه تکاملی:
۲۸	نظریه های خبر پردازش
۳۰	1- نظریه سه مرحله ای خبر پردازش
۴۰	2- نظریه سطوح پردازش و دقت در پردازش
۴۱	3- نظریه طرحواره:
۴۴	4- نظریه رمز دوگانه
۴۴	5- نظریه پردازش توزیع موازی
۴۵	6- نظریه پیوند گرایی

۴۵	یادداری
46	راهبردهای یادگیری
۵۲	راهبردهای شناختی
۵۲	شناخت
۵۲	راهبردهای شناختی
۶۲	راهبردهای فراشناختی
۶۳	الف) فراشناخت
۷۱	تمایز شناخت و فراشناخت
۷۳	ب) راهبردهای فراشناختی
۷۵	رشد و پرورش مهارت های شناختی و فراشناختی
78	دوره ابتدایی و اهمیت این دوره
۷۹	مبانی فرآیند یادگیری در دوره ابتدایی
۸۰	اهداف آموزش و پرورش در دوره ابتدایی
82	پیشینه پژوهش
۸۲	مطالعات انجام شده در داخل
۸۵	مطالعات انجام شده در خارج از کشور
89	جامعه آماری و نمونه
۸۹	تعریف و تعیین جامعه
۸۹	نمونه و روش نمونه گیری
90	نوع پژوهش و طرح تحقیق
91	ابزار تحقیق
93	روش اجرا (روش جمع آوری اطلاعات)
100	روش تجزیه و تحلیل داده ها
۱۰۰	روش های آمار توصیفی
۱۰۰	استفاده روشهای آمار استنباطی
107	مقدمه
107	توصیف آماری متغیرهای پژوهش
109	تحلیل استنباطی داده ها

118	محاسبه اندازه اثر (به روش گلاس).....
127	مقدمه .....
127	نتیجه گیری و بحث .....
133	نتیجه گیری کلی .....
135	پیشنهادات آموزشی .....
135	پیشنهادات پژوهشی .....
136	محدودیت های پژوهشی .....
138	پیوست شماره 1: آزمون یادگیری علوم .....
139	پیوست شماره 2: آزمون یادداری علوم .....
140	پیوست شماره 3: آزمون یادگیری فارسی .....
142	پیوست شماره 4: آزمون یادداری فارسی .....
144	پیوست شماره 5: آزمون یادگیری ریاضی .....
146	پیوست شماره 6: آزمون یادداری ریاضی .....
148	پیوست 7: آزمون راهبردهای شناختی و فراشناختی .....
149	منابع فارسی .....
151	منابع لاتین .....

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

آدمی از لحظه ای که پای بر عرصه این جهان میگذارد، با انواع چالش‌ها روبرو می‌شود و انسانی را می‌توان موفق خواند که بتواند بر این چالش‌ها چیره شود و خود در حالت تعادل حفظ نماید. امروزه عصر ارتباطات است و دانش هر روز نو می‌شود و این نیاز را به برای انسان به ارمغان می‌آورد که تلاش نمایند تا هرچه بیشتر یاد بگیرند، تا از این قافله عقب نمانند. امروزه اهمیت یادگیری بر کسی پوشیده نیست، یادگیری جزو دل‌مشغولی‌های هر مرکز آموزشی در سراسر جهان است و بر همگان آشکار است که راز پیشرفت در عصر جدید هموار ساختن راه یادگیری است که این خود شامل چگونگی یادگرفتن و چگونگی عمق بخشیدن به آن و پایدار نمودن آن می‌باشد.

رویکرد خبر پردازشی یا پردازش اطلاعات که یکی از رویکردهای معتبر در روانشناسی تربیتی می‌باشد، بیشتر از سایر رویکردها به روش‌ها و فنون جدید یادگیری پرداخته است و علاوه بر یادگیری؛ یادگیری و فراموشی را هم توضیح میدهد. این رویکرد بر قسمت نسبتاً پایدار یادگیری تاکید می‌کند.

کاربرد آموزشی نظریه خبر پردازشی شامل بحث در حوزه‌ی شناخت و فراشناخت راهبردهای شناختی و فراشناختی و روش‌های مختلف یادگیری است.

این روزها بسیار شنیده‌ایم که افراد خود را در یادگیری بعضی امور در مانده می‌بینند، علی‌رغم اینکه دارای استعداد و هوش نرمال می‌باشند. این امر از منظر بسیاری از پژوهشگران پوشیده مانده است که این در ماندگی در آموختن، می‌تواند از دوران کودکی در افراد وجود داشته باشد و در بزرگسالی مشایعت شده باشد. اغلب پژوهش‌ها بر روی افراد بزرگسال

صورت گرفته است که هدف آن آموزش به افراد جهت یادگیری صحیح و به کار بردن راهبردهای موثر در درک مطلب و یادگیری می باشد. از آن سو دانش آموزان دوره ابتدایی تازه وارد مسیر تعلیم و تربیت شده اند و هنوز شیوه های یادگیری که مختص هر فرد است، در آنها شکل نگرفته است و راه برای آموزش و یادگیری روش های صحیح باز می باشد و ما می توانیم در نقش معلم این راههای چگونه یاد گرفتن و و تعمق بخشیدن به یادگیری را از کودکی و سال های ابتدایی دوران تحصیل به آنها بیاموزیم، تا در دانش آموزان و دانشجویان آینده و افرادی که وارد اجتماع خواهند شد؛ نحوه ی صحیح یادگیری و نظارت و برنامه ریزی برای خود، شکل بگیرد.

بیان مسئله

پیشرفت های عصر جدید اهمیت یادگیری را بیش از پیش برجسته ساخته است و هم چنین این اهمیت یادگیری ؛ خود بیش از قبل آموزش راهبردهای یادگیری (شناختی و فراشناختی) را می طلبد.

پژوهشگران در تحقیقاتی که بر روی دانش آموزان دبیرستانی انجام داده اند، به این نتایج رسیده اند که بسیاری از یادگیرندگان در زمینه خودنظم دهی ، خودواری ، تشخیص مشکل خود و نظایر اینها نیاز به آموزش دارند. (گیج و برلاینر¹ 1991، به نقل از سیف، 1388)

لورنجر² (1994) معتقد است که میزان موفقیت دانش آموزان در تکالیف یادگیری بستگی به کاربرد موثر راهبردهای یادگیری دارد. کاربرد راهبردهای یادگیری اعم از راهبردهای شناختی و فراشناختی در خلال یادگیری می تواند فرآیند یادگیری را تحت تاثیر قرار دهد. (به نقل از فردی، 1384)

با توجه به تحولات موجود در تعریف و محتوای رشته تکنولوژی آموزشی می توان گفت تاکید آموزه های این رشته از «چگونگی انجام دادن» به «چرا انجام دادن» تغییر یافته است. (وین³، 1994، به نقل از فردانش، 1387)

---

1. Gage &berliner
2. Loranger
3. Winn

منظور از چگونه انجام دادن یعنی به دنبال روش هایی باشیم تا در شرایط خاص ما را به هدفهای خاص برساند. از طرفی تاکید بر «چرا انجام دادن» ترتیب انتخاب روش ها را تحلیلی و منطقی می کند. تجویزی. به همین دلیل است که در دهه آخر قرن بیستم تکنولوژی آموزشی را تکنولوژی متفکرانه نامیده اند. این تکنولوژی با اذعان به وجود فراگردهای شناختی و فراشناختی در شاگردان باعث می شود؛ روشهای آموزشی یکسان بر شاگردان مختلف تاثیرهای متفاوتی بگذارد. (فردانش، 1387) هم چنین به رسمیت شناختن نقش محیطهای یادگیری در نتایج یادگیری به ارائه راه حل های آموزشی متفاوتی می انجامد. هدف اکثر این راه حل ها خواه یا نا خواه به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و یادگیری آنها ختم می شود.

امروزه به درستی معلوم شده است که مهارتهای یادگیری (راهبردهای شناختی و فراشناختی) در یادگیری و پیشرفت تحصیلی بسیار حیاتی هستند هم چنین معلوم شده است که این مهارتها قابل آموزش و یادگیری اند. (سیف، 1381)

اگر دانش آموزان در دوران تحصیل با راهبردهای شناختی و فراشناختی آشنا شوند و راه های یادگیری خود را خود انتخاب کنند؛ می توانند در مقاطع تحصیلی بعدی و هم چنین در آینده در یادگیری دروس خود بهتر عمل کنند و به پیشرفت تحصیلی نائل شوند.

در این پژوهش ما قصد داریم این راهبردهای شناختی و فراشناختی را به دانش آموزان پایه دوم ابتدایی، که تازه خواندن و نوشتن آموخته اند و وارد عرصه ی بالاتری از نظام دانش شده اند؛ آموزش بدهیم و تاثیر این آموزش را بر یادگیری و یادداری ایشان بررسی نماییم. دروس اصلی دوره ی ابتدایی یعنی ریاضی، علوم و بخوانیم و بنویسیم را انتخاب نموده ایم؛ چرا که بسیاری از دانش آموزان در این درس ها احساس گمگشتگی و اظهار ناتوانی می کنند.

اهمیت ضرورت پژوهش

امروزه بسیاری از نظریه ها که هوش و استعداد ذاتی را عامل یادگیری میدانستند؛ تحت تاثیر نظریات جدید روانشناسی پرورشی کمرنگ شده اند. این نظریات جدید که نظریه خیرپردازی هم جزو آنهاست. اعمال شناخت و فراشناخت را عامل مهم در یادگیری میدانند و روی هوش و استعداد ذاتی تاکید کمتری دارند.

نتایج پژوهش های انجام شده درباره ی تاثیر آموزش راهبردهای یادگیری و مطالعه نشان میدهد که این راهبردها قابل آموزش اند و هم آموزش آنها موجب بهبود یادگیری و پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان میشود. (سیف، 1381) و این در حالی است که والدین بسیاری از دانش آموزان ابتدایی از افت تحصیلی فرزندان خود شکایت میکنند؛ این دانش آموزان دارای اختلال و یا هوش مرزی نیستند، اما همچنان با مشکل عدم یادگیری و پیشرفت تحصیلی روبه رو هستند. تجربیات و مشاهدات محق به عنوان معلم امرتعلیم و تربیت نیز موکد این نکته است که، در مقاطع تحصیلی بالاتر همچون راهنمایی و دبیرستان نیز، این مشکلات عدم یادگیری گریبانگیر دانش آموزان است.

بسیاری از دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی هنوز یاد نگرفته اند که چگونه یاد بگیرند. آموزش چگونه یاد گرفتن که مشتمل بر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی است، باید در سالهای اولیه تحصیل نهادینه شود تا دیگر مقاطع را تحت شعاع قرار دهد. آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی به همه دانش آموزان کمک خواهد کرد تا هر چه بیشتر از وقت خود بهره ببرند و هر چه بیشتر یادگیری خود را تسریع و تعمیق بخشند و با امتحان نیز به عنوان بخشی از فرآیند یادگیری به خوبی روبه رو شوند.

راهبردهای شناختی راهبردهایی هستند که افراد در هنگام یادگیری آنها را به کار می بندند و راهبردهای فراشناختی کنترل کننده راهبردهای شناختی هستند؛ فراشناخت ابزاری برای نظارت و هدایت راهبردهای شناختی است.

سالانه، ما شاهد این موضوع هستیم که چه هزینه های هنگفتی صرف مشکل افت تحصیلی دانش آموزان و مردودی آنان میشود. این پژوهش هم از نظر تنوری و هم از نظر عملی کاربرد دارد؛ این پژوهش می تواند راهنمای معلمان و مدرسان

باشد، تا این رویه را ادامه بدهند و یاریگر والدین در انتخاب مسیر یادگیری فرزندشان باشد و هم چنین از همه مهم تر این پژوهش و نتایج آن می تواند از صرف هزینه های جانبی جهت اکتساب تحصیلی و مردودی دانش آموزان بکاهد.

اهداف تحقیق

هدف اصلی:

بررسی تاثیر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری و یادداری دانش آموزان دختر پایه دوم ابتدایی در دروس ریاضی، علوم و فارسی

اهداف جزئی:

1. بررسی تاثیر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری و یادداری دانش آموزان پایه دوم ابتدایی

در درس ریاضی

2. بررسی تاثیر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری و یادداری دانش آموزان پایه دوم ابتدایی

در درس علوم

3. بررسی تاثیر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری و یادداری دانش آموزان پایه دوم ابتدایی

در درس فارسی

فرضیه های تحقیق

1. آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس ریاضی موثر

است.

2. آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادداری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس ریاضی موثر

است.

3. آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس علوم موثر است.

4. آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادداری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس علوم موثر است.

5. آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادگیری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس بخوانیم و بنویسیم موثر است.

6. آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی بر یادداری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس بخوانیم و بنویسیم موثر است.

متغیرهای تحقیق

متغیر مستقل آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی می باشد که باید به دانش آموزان آموزش داده شود.

متغیر وابسته 1: میزان یادگیری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس ریاضی

متغیر وابسته 2: میزان یادداری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس ریاضی

متغیر وابسته 3: میزان یادگیری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس علوم

متغیر وابسته 4: میزان یادداری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس علوم

متغیر وابسته 5: میزان یادگیری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس فارسی

متغیر وابسته 6: میزان یادداری دانش آموزان پایه دوم دبستان در درس فارسی

متغیر کنترل: جنس آزمودنی ها است که همگی دختر هستند.

تعریف مفاهیم تحقیق

تعریف نظری :

راهبردهای شناختی¹:

راهبردهای شناختی مهارتهایی هستند که با استفاده از آنها فراگیر به تنظیم فراگردهای درونی ذهن خود

مانند توجه یادگیری و تفکر می پردازد. (فردانش 1387)

راهبردهای فراشناختی^۱:

راهبردهای فراشناختی به نوعی راههای یادگیری هستند. راهبردهای فراشناختی تدبیرهایی برای نظارت بر راهبردهای شناختی و کنترل و هدایت آن‌ها هستند. (فلاول^۲، 1979، به نقل از سیف 1387)

یادگیری^۳:

به فرآیند ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است. (سیف، 1387)

یادداری^۴:

توانایی حفظ و نگه داری و بازخوانی تجارب پیشین (فرهنگ و بستر، 1993، به نقل از رحیمی دوست، 1383)

تعریف عملیاتی:

راهبردهای شناختی و فراشناختی :

در این تحقیق طی چندین جلسه ؛ اصول کلی راهبردهای شناختی و فراشناختی ، با استفاده از منابع معتبر برای دانش آموزان تدریس خواهد شد.

یادگیری :

در این تحقیق یادگیری عبارتست از تفاوت نمره پیش آزمون و پس آزمون دانش آموزان ، در درس های علوم ، ریاضی و فارسی

یادداری:

در این تحقیق یادداری عبارتست از تفاوت نمره ی پس آزمون یادگیری و پس آزمون یادداری دانش آموزان در درس های علوم ، ریاضی و فارسی

V. Metacognitive strategys
۸. Flavel
۹. Learning
۱۰. Retention

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مقدمه

جهان امروز انسان را با بسیاری از مقولات و مولفه های جدید روبه رو ساخته است. امروزه عصر ارتباطات است و دانش هر روز نو می شود و این نیاز را برای انسان به ارمغان می آورد که تلاش نمایند تا هرچه بیشتر یاد بگیرند، تا از این قافله عقب نمانند. امروزه اهمیت یادگیری بر کسی پوشیده نیست. یادگیری جزو دل مشغولی های هر مرکز آموزشی در سراسر جهان است و بر همگان آشکار است که راز پیشرفت در عصر جدید هموار ساختن راه یادگیری است که این خود شامل چگونگی یاد گرفتن و چگونگی عمق بخشیدن به آن و پایدار نمودن آن می باشد، و این موقعیت و مولفه های جدید نقش موتور پیشرفت در امر یادگیری و تسلط بر محیط یادگیری را ایفا کرده است.

روانشناسی یادگیری از مهمترین و قدیمی ترین شاخه های روانشناسی است که اندک زمانی بعد از استقلال یافتن روانشناسی به عنوان یک نظام علمی پای گرفت و تا کنون نقش بزرگی در گسترش روانشناسی ایفا کرده است. از آغاز پیدایش روانشناسی علمی تا کنون روانشناسی یادگیری مورد توجه روانشناسان مختلف بوده است و همه نظریه پردازان به طور مستقیم یا غیرمستقیم، یادگیری را از موضوع های مهم به حساب آورده و درباره ی آن به پژوهش پرداخته اند.

متخصصان یادگیری کوشیده اند تا فرآیندهای اساسی یادگیری را از زوایای مختلف مورد بررسی قرار دهند. یافته های آنان در توجیه و تبیین پدیده های یادگیری منجر به پدید آمدن نظریه های متفاوتی از یادگیری شده است، که در ادامه بعد از پرداختن به مفهوم یادگیری به معرفی این نظریه ها و بحث پیرامون آن می پردازیم.

راهبردهای یادگیری راه‌های یادگیری هستند و این‌ها کمک می‌کنند تا مطالب مورد نظر را در زمان خیلی کم و با اثر بخشی بیش‌تر یاد بگیریم. در ادامه این فصل راهبردهای یادگیری و انواع آن شامل راهبردهای شناختی و فرا شناختی مطرح می‌شود و مورد تبیین و بحث قرار می‌گیرد.

در پایان نیز پیرامون ضرورت آموزش و پرورش مقطع دبستان و نقش راهبردی و محوری این مقطع بحث خواهد شد.

یادگیری

یادگیری¹ اساس رفتار فرد را تشکیل می‌دهد، از طریق یادگیری فرد با محیط خود آشنا می‌شود و در مقابل محیط ایستادگی می‌کند و یا خود را با آن محیط سازگار می‌کند.

بسیاری از مردم عادی و حتی روانشناسان یادگیری در گذشته یادگیری را انتقال اطلاعات و معلومات به یادگیرنده می‌دانستند و به نظر آنها همین که یادگیرنده اطلاعات و معلومات را کسب کرد، یادگیری صورت گرفته است و نقش معلم هم انتقال اطلاعات و معلومات به دانش‌آموزان است. با پیشرفت علم و تغییر و تحول در علم بشر مفهوم یادگیری هم دچار تحول و پیشرفت شده و امروزه از یادگیری با عنوان تغییر رفتار بر اثر تجربه یاد می‌شود. یادگیری در این مفهوم امری دائمی است که نسبت به افراد مختلف فرق می‌کند و در جریان یادگیری کل شخصیت فرد، محیط و موقعیتی که خود فرد در آن قرار گرفته است، موثر است. (شریعت مداری، 1377)

یادگیری در این معنی با آنچه جان دیویی فیلسوف آمریکایی درباره تعلیم و تربیت بیان کرده است ارتباط نزدیک دارد. جان دیویی از جمله فیلسوفانی بود که به کسب دانش از راه تجربه اهمیت قایل بود.

یادگیری در بسیاری از فرهنگ لغت‌ها به معنای کسب دانش، فهمیدن، یا تسلط یابی از راه تجربه یا مطالعه؛ تعریف شده است، اما بیش‌تر روانشناسان این تعریف را نمی‌پذیرند.

روانشناسان از یادگیری تعاریف مختلفی ارائه داده‌اند که به ذکر اهم آنها می‌پردازیم، که عبارتند از:

---

¹ -Learning

یادگیری دگرگونی های نسبتا دائمی است که فرد در نتیجه تجربه ، توان و استعداد تازه ای برای پاسخ دادن به دست می آورد. (پارسا، 1375)

یادگیری به فرآیند ایجاد تغییرات نسبتا پایدار که حاصل تجربه است گفته می شود و نمی توان آن را به حالت های موقتی بدن و آنچه که بر اثر بیماری ، خستگی یا داروها پدید می آید نسبت داد. (کیمبل 1991، به نقل از سیف، 1386)

تعریف دوم کامل تر و جامع تر و قابل پذیرش بیشتری است. در این تعریف به چند مفهوم مهم اشاره شده است که عبارتند از : تغییر رفتار ، تغییر نسبتا پایدار، بر اثر تجربه در توان رفتاری ، این مفاهیم به این اشاره دارند که به هر نوع تغییری یادگیری گفته نمی شود. به عنوان مثال به تغییرات موقتی همانند داشتن نیرو زیاد بر اثر مصرف دارو یادگیری محسوب نمی شود. زیرا موقتی است و پایدار باقی نمی ماند و دیگر اینکه تغییر باید در رفتار و توان رفتاری (اعم از افکار ، نگرش ، رفتار) فرد ایجاد شود و اگر تغییری ایجاد نشود ، یادگیری صورت نگرفته است .

مفهوم مهم دیگر تجربه است . یعنی اینکه یادگیری می بایست حاصل تجربه باشد و آن تغییری که در فرد ایجاد می شود باید بر اثر تجربه باشد نه بر اثر بالغ شدن یا پیر شدن و موارد دیگری .

آزویل¹ (1961) موارد موثر دیگری در یادگیری را به صورت زیر معرفی می کند :

عوامل و فاکتور های هیجانی که شامل عوامل انگیزش مانند سائق شناختی ، پاداش و تنبیه و ارزش ها و نگرش ها می باشد ، عوامل شخصیتی یادگیرنده و عوامل و فاکتور های گروهی و اجتماعی که شامل جو کلاس درس ، روابط بین گروهی دانش آموزان و ویژگی های معلم است . عوامل و فاکتور های شناختی که شامل ساختار های شناختی و سبک شناختی یادگیرندگان و هم چنین توانایی ذهنی یادگیرنده گان و تفاوت های فردی آنها در توانایی عقلانی است. (به نقل فاضلی، 1385)

---

¹ -Asubel